

Ansigtduetter og tidlig kommunikation

I de første par måneder af livet har barnet ikke et egentligt bevidst følelsesliv, men det oplever, hvad Stern kalder *vitalitetsfølelser*, dvs. følelsetoner og stemninger, som er spontane og hurtigt forbigående. Vitalitetsfølelserne ledsager således alle spædbarnets møder med verden og andre mennesker.

Når barnet er 2-3 måneder gammelt, begynder det at opbygge den stærkere fornemmelse af at være 'sig selv', som Stern kalder *kerneselvet*. Barnet begynder på dette tidspunkt at indgå i mere nærværende interaktioner med omsorgspersonerne, hvor øjenkontakt er et centralt element. Stern bruger begrebet *ansigtduetter* til at betegne disse udvekslinger. En ansigtsduet er en 'samtale', hvor de to parter har øjenkontakt og reagerer på hinandens lyde og ansigtsudtryk m.v. De kopierer altså ikke blot hinandens udtryk, men foretager små variationer, hvor den enes lyd f.eks. bliver besvaret med en kropsbevægelse. Fordi den voksne har mere træning i at læse andre mennesker, er det også den voksne, som skal fornemme, om barnet har brug for en pause fra 'samtalen'. Små børn vil ofte vende hovedet væk for at signalere, at det er tid til en pause. Her skal man også være opmærksom på de medfødte forskelle hos børn, som bestemmer, hvor intens kontakt hvert enkelt barn har brug for. Introverte børn (se afsnit om femfaktormodellen ovenfor) bliver lettere overstimulerede og har brug for mere pausetid.

Det er vigtigt, at omsorgspersonerne vil og kan indgå i gode ansigtduetter med barnet, for de er en meget vigtig ingrediens i spædbarnets dagligdag. De er nemlig givende for barnet på en række forskellige områder, som handler om både den følelsesmæssige og den sociale udvikling. For det første skaber de tilknytning. Barnet oplever, at det bliver set, hørt og anerkendt. Herved styrkes barnets tro på sine egne evner, og at det har noget at byde på i samværet med andre; kort sagt at det er noget værd som menneske. For det andet lærer de barnet nogle basale ting om, hvordan kommunikation fungerer, bl.a. at man venter med at svare, til den anden er færdig (såkaldt turtagning), og at kommunikation så at sige foregår med hele kroppen (nonverbalt og ekstraverbalt). Derudover træner barnet i at holde opmærksomheden i social kontakt i længere tid ad gangen, og det oplever, hvad det vil sige at blive følelsesmæssigt smittet af andre. Dette er en evne, som danner grundlag for senere at kunne udvikle decideret empati, dvs. indlevelsen i andres følelsesliv. Som man kan se, foregår der i ansigtduetterne på samme tid en udvikling af både barnets følelsesliv og

evne til at indgå i sociale relationer. Vores sociale relationer er normalt også bundet sammen med bestemte følelser.

Samspil mellem mor og barn.

Spædbørn reagerer også kraftigt, hvis de oplever, at en forælder, som normalt indgår i ansigtsduetter, pludselig ikke deltager i dette samspil. Dette viste psykologen Edward Tronick i det berømte *'still face experiment'* fra 1970'erne. I dette forsøg instrueres en mor i at opstarte en ansigtsduet med sit barn, som er i kerneselsalderen. Efter nogle minutter får moren et tegn, hvorefter hun skal vise barnet et stenansigt, dvs. hun skal hverken bruge mimik, sige lyde eller på nogen anden måde respondere på barnet. Hvis barnet har en tryk tilknytning til sin mor, vil dets umiddelbare reaktion være at prøve mere ihærdigt og på flere forskellige måder at skabe kontakt til moren. Når dette ikke lykkes, vil barnet blive tydeligt frustreret (gråd, uro i kroppen m.v.). Efter kort tid må moren igen interagere normalt med sit barn, og her vil frustrationen fordufte meget hurtigt.

Tronick fandt dog, at hvis en mor ikke er i stand til at respondere på barnets invitationer, så vil barnet med tiden holde op med at forsøge at skabe kontakt til hende og vil trække sig ind i sig selv. Dette kan selvfølgelig også gælde for interaktionen mellem barn og far eller anden primær omsorgsperson. Hvis en forælder ikke er i stand til at fornemme sit barns invitationer og gå ind i samspillet, kan det skyldes, at forælderen har en depression (fordi man her har svært ved at mobilisere ansigtsudtryk), er påvirket af alkohol eller stoffer, eller at forælderen er alt for selvfokuseret. Når man i nyere forskning erstatter stenansigtssekvensen i Tronicks forsøg med en sekvens, hvor moren skal være fuldt opslugt af sin smartphone, ser man de samme reaktioner hos barnet.